

УДК : 377.3:7.071.3

К. М. БОРСУК, канд. психол. наук, доцент
Хмельницький національний університет, МОН України
вул. Інститутська 11, м. Хмельницький, 29016, Україна
katrusyk@gmail.com

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

***Анотація.** Розглянуто проблему визначення професійної компетентності перекладача та перелік компетенцій, що входять до її складу. Звернено увагу на те, що професійна компетентність перекладача повинна включати до свого складу такі компетенції, які відповідають вимогам сучасного суспільства та ринку праці. Зазначено, що навчання перекладачів повинно здійснюватись із застосуванням компетентнісного підходу. У ході дослідження цілого ряду компетенцій перекладача запропоновано інтегроване визначення професійної компетентності перекладача.*

Ключові слова: перекладач, професійна компетентність, компетенція, компетентнісний підхід, інтегроване визначення.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Міжнародна комунікація, що розвивається в умовах перспективної євроінтеграції нашої країни з темпами геометричної прогресії, потребує надійних кваліфікованих фахівців у сфері перекладу, які могли б гідно представляти нашу державу на міжнародній арені. Зростає потреба не стільки в кількості, скільки в якості та професійності перекладачів. Цілком очевидно, що сучасна професійна підготовка перекладачів повинна бути зорієнтована на потреби ринку. Освітні програми слід переглянути із залученням більш комплексного підходу до формування компетенцій, якими має володіти майбутній фахівець для успішного здійснення професійної діяльності в умовах сьогодення.

Актуальність дослідження проблеми визначення професійної компетентності перекладача зумовлена тим, що за відсутності єдиного узагальненого підходу до її визначення та переліку її фахово-важливих компетенцій, під загрозою опиняється здатність випускника вишу до виживання й стійкої професійної життєдіяльності в умовах сучасного соціально-політичного, ринково-економічного та інформаційно-комунікаційного простору. Гостро постає проблема комплексного підходу до формування компетенцій, якими має володіти майбутній фахівець у сфері перекладу для успішного здійснення професійної діяльності сьогодні. Є потреба в таких освітніх програмах для підготовки перекладачів, які б відображали потреби ринку і вимоги сучасного суспільства до спеціалістів такого профілю. Ці програми повинні містити всі знання, уміння та сфери спеціалізації, з якими необхідно працювати перекладачу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням визначення професійної компетентності перекладача займалась свого часу І. Алексеева, Л. Латишев, Г. Мірам, Р. Міньяр-Белоручев, Л. Размжоу, А. Чужакін. Проте, в більшості своїй вони звертали увагу переважно на якийсь один, найважливіший з їхньої точки зору, аспект (компетенцію), що входять до складу компетентності фахівця у сфері

перекладу, або ж їхня характеристика професійної компетентності перекладача не відповідає вимогам сучасного суспільства, адже сьогоднішні умови диктують все нові й нові вимоги до фахівця у галузі перекладу.

Формулювання мети статті. На сьогодні немає єдиної думки, щодо того, що слід розуміти під професійною компетентністю перекладача та наявність набору яких компетенцій вона передбачає. А така ситуація, у свою чергу, вкрай негативно впливає на результати професійної підготовки майбутніх перекладачів у різних вищих навчальних закладах нашої країни. Тому, мета нашої статті полягає у дослідженні різних підходів до розуміння професійної компетентності перекладача та фахово-важливих компетенцій, щоб представити реальний професійний компетентнісний портрет сучасного перекладача.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне мінливе інформаційно-комунікативне суспільство вимагає від перекладача, як трудового ресурсу, такі знання, уміння та навички, які дещо відрізняються від тих, на формування та розвиток яких спрямовано навчання у вишах сьогодні. Опитування практикуючих перекладачів щодо реалій їхньої роботи та відповідної підготовки у стінах вишу, свідчать про те, що майже дві третини вмінь, необхідних для роботи у цій професії, здобуваються ними методом спроб і помилок вже після закінчення вишу. Тому дуже важливим та актуальним питанням сьогодні є правильне розуміння професійної компетентності перекладача та виокремлення тих компетенцій, які є фаховими та необхідними для успішної роботи спеціаліста у галузі перекладу. Дослідження сфер роботи перекладача та кола його безпосередніх обов'язків виявляє, що перекладач сьогодні повинен бути: висококваліфікованим менеджером у сфері перекладацьких послуг, ділової і професійної комунікації, здатним успішно реалізовувати свої професійні функції через правильно створену систему спілкування і компетентне регулювання інформаційного потоку всіх видів нових іншомовних джерел на підставі адекватного відтворення їх предметно-сміслового контексту; всебічно розвиненим та компетентним сервісодавцем, здатним зайняти гуманістичну позицію стосовно клієнтів – представників різних культур; мовним консультантом, котрий добре знається не тільки на іноземній і рідній мові, але й на всіх сторонах буття, культури, політики і свідомості народів, що розмовляють цими мовами. Отже, становлення компетентності перекладача є динамічним процесом, оскільки фахівець сфери міжкультурної комунікації ніколи не зупиняється на досягнутому, а постійно самовдосконалюється та опановує нові знання, уміння та навички, аби залишатись професіоналом своєї справи [7].

Проте, зараз немає єдиної дидактичної системи, яка б упродовж навчання у вишах, сприяла формуванню та розвитку у майбутніх перекладачів такої професійної компетентності, яка б охоплювала всі сфери та обов'язки роботи фахівця у сфері перекладу. Проблема, на нашу думку, полягає у тому, що немає узгодженості серед педагогів, щодо базових компетенцій перекладача як складно-структурованих феноменів, недостатньо розроблена теоретична та методологічна бази організації навчання майбутніх перекладачів на компетентнісній основі. Тому для вирішення зазначених проблем доцільно звернутись до компетентнісного підходу у навчанні майбутніх перекладачів, який є не лише актуальним за сучасних умов, але й може успішно використовуватись як методологічна основа для вирішення педагогічних та дидактичних проблем, пов'язаних з підготовкою спеціалістів у сфері перекладу. Ми

також погоджуємось з тим, що компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважною трансляцією знань, формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, що означають потенціал, здатність випускника до виживання й стійкої життєдіяльності в умовах сучасного соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно- і комунікаційно-насиченого простору [6, с. 41]. Учасники навчального процесу повинні чітко уявляти структуру професійної компетентності та основні її елементи, які необхідні особистості для набуття високого професійного рівня.

Розглядаючи проблему визначення професійної компетентності перекладача, ми зустріли цілу низку підходів до трактування цієї необхідної характеристики фахівця у сфері перекладу. Наприклад, дослідник цієї проблеми В. Маслов під професійною, посадово-функціональною компетентністю розуміє теоретичну, технологічну (практичну), а також моральну і психологічну готовність особистості виконувати функції, що входять до її обов'язків і прав відповідно до повноважень певної професійно-фахової спрямованості тобто до визначеної і визнаної у конкретному суспільстві компетенції [7]. З другого боку, найбільшого поширення в науковій літературі набуло визначення компетентності С. Гончаренка як «сукупності знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію» [6, с. 49]. Ми також підтримуємо думку, що змістовна складова компетентності повинна містити науково-обґрунтовану, систематизовану та структуровану сукупність теоретичних положень (знань) та відповідних видів, форм, методів діяльності (умінь), що повинні забезпечити ефективну роботу конкретного працівника. Зміст компетентності повинен визначатись на основі аналізу нормативно-правової, регламентуючої, сертифікуючої, посадово-інструктивної документації, а також професіограм, якщо вони існують для певних категорій фахівців. Дуже важливим для визначення стандартів змісту компетентності є цілеспрямоване вивчення різними методами (спостереження, інтерв'ю, тестування тощо) безпосередньої діяльності особистості в конкретних типових та формалізованих умовах. Отримана інформація повинна бути проаналізована досвідченими фахівцями (експертами) з метою визначення змісту і обсягу теоретичної, нормативно-правової, фахової основи (певних знань), а також відповідних форм, методів, конкретних умінь, необхідних для здійснення професійно-фахових обов'язків [7].

Основні освітньо-кваліфікаційні вимоги до випускників із вищою освітою за професійним спрямуванням 0203 – «Гуманітарні науки», спеціальність 7.02030304 – «Переклад» виписані в освітньо-кваліфікаційній характеристиці. Серед переліку основних вимог – «володіти усіма комунікативними компетенціями іноземними мовами». Змістовну сутність комунікативних компетенцій становлять лінгвістичний, соціокультурний і прагматичний компоненти. Відповідно, зміст лінгвістичного компонента становлять: знання фонологічних, лексичних, граматичних явищ і закономірностей досліджуваної мови як системи, включаючи когнітивну організацію і способи збереження знань про мовні явища у свідомості майбутнього перекладача; знання літературної норми мови; знання й уміння, пов'язані із застосуванням ним у комунікативній і професійній діяльності різних видів дискурсу; вміння здійснювати лінгвістичний аналіз художнього, наукового, науково-популярного, газетно-публіцистичного й офіційно-ділового текстів. Що стосується соціокультурного

компонента комунікативних компетенцій перекладача, його наявність передбачає знання національно-культурної специфіки вербальної і невербальної поведінки та вміння застосовувати ці знання в процесі комунікативної діяльності. Прагматичний компонент передбачає застосування перекладачем у його комунікативній і професійній діяльності знань і вмінь, пов'язаних із виявленням прагматичних параметрів висловлювання, з мовною організацією функціонально-стильових різновидів тексту [10, с. 47]. Ми дотримуємось думки, що усі вищевказані комунікативні компетенції майбутнього професіонала повинні бути конкретизовані в якісних вимогах, висунутих до комунікативних умінь в усіх видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі, а також специфічному різновиді професійної компетенції перекладача – перекладі. З цього випливає, що наявність розвинених і добре сформованих усіх видів професійних компетенцій становить професійну компетентність майбутнього перекладача.

Звертаючись до досліджень компетентності, знаходимо, що професійну компетентність сучасного спеціаліста (як готовність на високому професійному рівні виконувати свої посадові та фахові обов'язки відповідно до сучасних теоретичних і практичних надбань і досвіду, наближених до світових вимог і стандартів Ради Європи [3, с. 202]) доцільно розглядати у єдності трьох її компонентів: мотиваційно-ціннісного, предметно-практичного та саморегулятивно-вольового, які є водночас і аспектами особистості, а формувати професійну компетентність доцільно, орієнтуючись на сучасні дослідження в галузях синергетики, акмеології, теорії творчості, що передбачають використання принципу «талант – це синтез талантів», який виявляє механізм різнобічного розвитку особистості [13, с. 123]. На наш погляд, вимога володіти комунікативними компетенціями в усіх видах мовленнєвої діяльності не завжди є адекватною змісту діяльності перекладача, особливо, коли мова йде про його вузьку спеціалізацію, хоча володіння способами здійснення комунікації іноземною мовою закономірно є наслідком оволодіння методами та способами лінгвістичної діяльності.

Отже, відповідно до вищевикладеного, компонентний склад професійної компетентності майбутніх перекладачів буде визначатись наступним чином. Перш за все – це лінгвістична компетенція, яка представляє собою знання, уміння і навички у сфері вербальних і невербальних засобів, необхідних для розуміння чужих і створення власних моделей мовної поведінки, що відповідає сфері професійного спілкування. Лінгвістична компетенція представлена нами в єдності дискурсивного й технічного компонентів. Дискурсивний компонент включає всі аспекти володіння іноземною мовою. Технічна складова являє собою сукупність знань, умінь, навичок, особистісних характеристик і уявлень перекладача про суть перекладу. Однак володіння тільки лінгвістичною компетенцією – це лише одна з умов успішної діяльності перекладача. Мова відображає національне бачення навколишнього світу, її своєрідність пов'язана з географічним положенням країни, історією, релігією, традиціями і звичаями. Тому важливу роль у структурі професійної компетентності перекладача відіграє наступна її складова – соціокультурна компетентність. У структуру соціокультурної компетенції ми включаємо країнознавчий компонент і загальнокультурний компонент.

Проте, здійснюючи професійну комунікацію, перекладач змушений долати не лише лінгвістичні і соціокультурні труднощі, але й психологічні, наявність яких

може стати на заваді його творчій активності. Так, про чисельні психологічні складнощі в процесі перекладу, що перешкоджають виконанню перекладацьких функцій, пишуть В. Комісаров, Г. Мірам, М. Цвілінг, А. Чужакін та ін. М. Цвілінг справедливо відзначає, що перекладач часто працює в умовах недостатньої поінформованості, дефіциту вихідної інформації і браком часу. Також він повинен справлятися із численними бар'єрами різного характеру. В нього повинна виробитись конструктивна реакція на невдачі, уміння аналізувати свої і чужі помилки. Щоб уникати негативних наслідків, перекладачеві потрібно творчо підходити до своєї справи [12, с.133]. Таким чином, з огляду на те, що перекладач вступає у психологічну взаємодію із двома і більше людьми, виробляючи єдину стратегію сприйняття та розуміння іншої людини, що впливає на результат діяльності, у структурі професійної компетентності перекладача ми виділяємо третю складову – психологічну компетенцію, під якою, слідом за Ю. Жуковим, Л. Петровською, М. Цвілінгом, розуміємо як сукупність знань, умінь та характерних рис необхідних для ефективної комунікативної дії в певному колі професійних ситуацій [2, с. 7]. Четвертим елементом у структурі професійної компетентності перекладача є інформаційно-технологічна компетенція, яка представлена аналітичним і комп'ютерним компонентами та характеризується особистісним гуманістичним підходом до процесів інформатизації суспільства. Ця компетенція передбачає внутрішнє оперування інтелектуальними та технологічними вміннями інформаційної взаємодії, та проявляється в освоєнні інформаційного простору суспільства з використанням новітніх інформаційних технологій.

Проте, Л. Латишев, як один з авторитетних дослідників феномену професійної компетенції перекладача, вважає, що з огляду на те, що професійна перекладацька комунікація містить у собі в однаковій мірі мовну, культурну, особистісну, психологічну взаємодію, то у загальному вигляді професійна компетентність перекладача характеризується як певна кількість знань, умінь, навичок, якостей та інших особистісних характеристик, необхідних перекладачеві для успішного виконання своєї професійної діяльності. З іншого боку, як відзначає Р. Міньяр-Белоручев, «компетентність перекладача, насамперед, визначає знання двох мов і вільне володіння ними» [9, с. 11]. Науковець включає в професійну компетентність перекладача володіння мовленнєвою, мовною компетентністю, а також володіння навичками перекладу, ораторської мови і літературним талантом. З іншого боку, сучасна російська дослідниця М. Медетова вважає, що перекладацька компетентність складається з наступних компетенцій: професійна компетенція, інтелектуальна компетенція, мовна компетенція, мовленнєва компетенція, семантична компетенція, інтерпретативна компетенція, текстова компетенція, міжкультурна компетенція [8, с. 24]. Отже, майбутній перекладач повинен усвідомлювати, що метою його навчання повинно бути формування та розвиток професійно важливих компетенцій, які дозволяють реалізувати перекладацькі функції та на основі них досягти високого рівня професійної компетентності [10, с. 48].

Зазначений вище перелік компетенцій професійної компетентності перекладача, на нашу думку є неповним, оскільки він не містить перекладацької компетенції, яка є ключовою для перекладача. Слід відмітити, що ключова компетентність є інтегративною за природою, тому що вона містить низку однорідних чи близьких умінь і знань, що належать до широких сфер культури та діяльності (інформаційної,

правової тощо) [6, с. 34; 11]. Так як перекладацька компетенція є основною компетенцією для перекладача, то дослідженню цього структурного компонента професійної компетенції фахівця у сфері перекладу приділяється велика увага. Ціла низка вчених (І. Аллексеєва, В. Комісаров, Р. Мін'яр-Белоручев, Д. Гуадек, М. Кей, С. Кемпбел та інші) розглядали питання формування професійної (перекладацької) компетенції перекладача. Так, В. Комісаров виділяє такі види перекладацької компетенції: мовна компетенція перекладача, що включає всі аспекти володіння мовою, характерні для будь-якого носія мови; текстоутворююча компетенція, що передбачає вміння створювати тексти різного типу у відповідності до прийнятих у даному мовному колективі правил та стереотипів; комунікативна компетенція, що включає вміння перекладача проектувати на висловлювання у тексті оригіналу інференційні можливості рецепторів перекладу; технічна компетенція, а саме сукупність специфічних знань, умінь та навичок, що дозволяють здійснювати перекладацьку діяльність; особистісний компонент професійної компетенції перекладача, що передбачає як особливу психологічну організацію особистості перекладача та його морально-етичні характеристики, так і рівень його загальної освіченості та культури [4, с. 181]. Інша сучасна російська дослідниця О. Філонова виділяє дещо відмінні компоненти перекладацької компетенції. Передусім, це лінгвістична компетенція – особливе володіння двома мовами, сукупність знань, умінь та навичок в області вербальних та невербальних засобів, необхідних для породження чужих та власних програм мовленнєвої поведінки. У цілому, лінгвістична компетенція відображає здатність людини використовувати іноземну та рідну мови як засіб професійної комунікації. Операційна компетенція, тобто володіння технологією перекладу, є важливим компонентом перекладацької компетенції. Вона передбачає наявність не лише теоретичних знань у галузі перекладознавства, але й володіння трансформаціями та прийомами перекладу, вміння обирати та вірно їх застосовувати для подолання перекладацьких труднощів, пов'язаних з лексичними, граматичними та стилістичними розбіжностями текстів мов оригіналу та мови перекладу. Соціокультурна компетенція – уміння інтерпретувати зміст висловлювань з урахуванням культурних особливостей комунікантів, вміння аналізувати комунікативні ситуації замовника та одержувача в рамках, що відповідають культурам [10, с. 46]. Цікавою є думка практикуючих перекладачів, стосовно структурних компонентів перекладацької компетенції. Так, наприклад, перекладач К. Шефнер визначає перекладацьку компетенцію як складне поняття, що включає в себе знання (інформованість) та усвідомлене розуміння всіх необхідних факторів для створення перекладеного тексту, який адекватно відображає визначені прагматичні функції для реципієнтів [14, с. 64].

Таким чином, беручи до уваги викладене вище, у майбутніх спеціалістів-перекладачів необхідно формувати перекладацьку компетенцію, яка включає в себе знання, уміння та навички, що дозволяють перекладачу успішно вирішувати свої професійні завдання. Проте, слід відмітити, що згідно з Л. Латишевим, перекладацька компетенція може підрозділятися на базову частину та прагматичну частину. Базова частина включає в себе ті елементи перекладацької компетенції, які завжди задіяні в професійному перекладі і всіх його проявах. Формування базової складової перекладацької компетенції в основному зводиться до повідомлення тим, хто навчається, знань теоретико-прикладного характеру про переклад та формування на

їх основі (у ході виконання практичних завдань) умінь, необхідних при виконанні перекладу у всіх його іпостасях: у письмовому та усному перекладі, перекладі художнього, газетного та науково-технічного текстів, ділових паперів та ін. А що стосується прагматичної частини, то вона містить знання, уміння, навички, необхідні перекладачу-професіоналу в тих чи інших видах перекладу (письмовому та усному, абзацно-фразовому чи синхронному), під час перекладу текстів різноманітних тематик та жанрів. Прагматична компетенція неодноразово приваблювала до себе увагу педагогів, лінгвістів та психологів, які ставили дуже різні завдання при аналізі лінгвістичного матеріалу, такі як визначення універсального значення тієї чи іншої форми вираження мовленнєвого акту, опис взаємодії засобів при формуванні якогось визначеного мовленнєвого акту і конструкцій, що його вражають, а також учених, які працювали над питаннями дієвості мовних засобів і тих, хто розглядав особливості їх утворення в людській діяльності. Дослідник проблеми формування прагматичної компетенції як складової перекладацької компетенції студента-перекладача Р. Дорохов, відзначає, що прагматична компетенція майбутнього спеціаліста-перекладача – це багатоаспектне комплексне явище, що базується на реалізації в процесі педагогічного спілкування наступних його складових: комунікативного наміру, емоційно-оціночного ставлення до того, хто говорить, ситуативної відносності та професійної орієнтованості висловлювання у визначеному комунікативному контексті. Він також зазначає, що у роботі перекладача прагматична компетенція являє головний засіб професійного спілкування [1, с. 117]. Таким чином, ми вважаємо, що як базова, так і прагматична частини перекладацької компетенції є важливими її складовими.

Сьогодні диктує свої вимоги до всіх видів професій і відповідно до рівня розвитку суспільства формує попит на ту чи іншу професію. Сучасний перекладач – це фахівець у галузі міжкультурної комунікації, що забезпечує інформаційну діяльність суспільства. У таких умовах виникає потреба у володінні перекладачем такої компетенції, як проектна. Проектна компетенція перекладача – це основоположний компонент його професійної компетентності, який полягає у сукупності сформованих ключових (соціально та професійно важливих якостей особистості, які проявляються у будь-яких життєвих ситуаціях: якості, загальні для перекладачів; особистісні якості; компенсаторні якості; аналітичні якості), базових (професійних мовних знаннях в галузі: граматики, лексики іноземної мови) та спеціальних (перекладацьких знань та умінь у галузі: теорії перекладу, практичного курсу перекладу, рішення професійно-орієнтованих завдань) компетенціях, що визначають ступінь (низька, середня, висока) готовність та здатності перекладача до ефективного проектування (прогнозування, збору інформації, аналізу, планування, моделювання) та здійсненню своєї професійної діяльності у галузі перекладу [5, с. 11]. Отже, проектна компетенція, як новоутворений елемент професійної компетентності перекладача, продиктований сучасними реаліями життя, на нашу думку, є фахово-важливою та актуальною для затребуваного на ринку праці фахівця у сфері перекладу.

Висновки результатів дослідження. Таким чином, беручи до уваги все зазначене вище, можна зробити висновок, що професійна компетентність перекладача є полікомпонентною структурою, що складається з цілого ряду компетенцій, фахово-важливих для перекладача, а саме: лінгвістичної, соціокультурної, інформаційно-технологічної, операційної, психологічної,

інтелектуальної, прагматичної, текстоутворюючої, семантичної, проектної та ключової компетенції – перекладацької. Таким чином, освітні програми вишів, де сьогодні навчають майбутніх фахівців у сфері перекладу, повинні бути спрямовані на формування та розвиток професійної перекладацької компетентності у суб'єктів навчання шляхом розвитку сукупності професійно значущих компетенцій, визначених особливостями професії, вимогами часу та суспільства. Окрім того, не вважаючи на широке коло компетенцій, необхідних для формування професійної перекладацької компетентності, майбутній перекладач, ще під час навчання у вишу повинен обов'язково працювати над собою, самовдосконалюватись та саморозвиватися, підтримувати себе у постійному інтелектуальному тонусі, адже становлення перекладацької компетентності є динамічним процесом.

Перспективи подальших розвідок. Подальшими шляхами наших наукових пошуків ми вбачаємо визначення психолого-педагогічних умов формування професійної перекладацької компетенції у процесі навчання у вищому навчальному закладі, створення моделі професійно-важливих якостей та характеристик письмового перекладача.

Література

1. Дорохов Р. С. Формирование прагматической компетенции студента-переводчика : дис. ... канд. педагог. наук : 13.00.08 Теория и методика профессионального образования / Руслан Сергеевич Дорохов. – Курск, 2010. С. 117.
2. Жуков Ю. М. Диагностика и развитие компетентности в общении : практ. пособ. / Жуков Ю. М., Петровская Л. А., Растяльников П. В. – М., 1991. – С. 7.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / під наук. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2003. – С. 202.
4. Ильченко В. В. Информационно-технологическая компетенция как компонент профессиональной подготовки переводчика / В. В. Ильченко, Е. В. Карпенко // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна №897. – Харьков, 2010. – С. 181–185.
5. Комендровская Ю. Г. Формирование проектировочной компетенции переводчика-референта в процессе профессиональной подготовки : автореферат на соиск. науч. степени канд. педагог. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ю. Г. Комендаровская. – Братск, 2010. – С. 11.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики : [кол. моногр.] / [Бібік Н. М., Ващенко Л. С., Локшина О. І. та ін.]; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – С. 34–49.
7. Маслов В. Концептуальні засади розробки орієнтовних стандартів змісту компетентності фахівців [Електронний ресурс] / В. Маслов // Електронне наукове фахове видання «Освітологічний дискурс». – 2011. – № 2 (4). – Режим доступу : <http://innovations.kmpu.edu.ua/ENFV/2011_2/11mvizkf.pdf>.
8. Медетова М. Е. Формирование межкультурной компетенции будущего переводчика / М. Е. Медетова // тезисы Международной научно-практической конф. «Нанотехнологии в лингвистике и лингводидактике: миф или реальность? Опыт создания общего образовательного пространства стран СНГ», (Москва, 14-16 ноября, 2007 г.). – М., 2007. – С. 23–24.
9. Миньян-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком? / Р. К. Миньян-Белоручев. – М. : Готика, 2000. – С. 11.

10. Филонова Е. А. Психологические условия формирования лингвистического мышления : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Возрастная и педагогическая психология / Филонова Елена Александровна. – М., 2002. – С. 46–48.

11. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Нар. образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.

12. Цвиллинг М. Я. Требования к личности устного переводчика и проблемы профессиональной подготовки / М. Я. Цвиллинг // Перевод и лингвистика текста : сб. ст. – М., 1994. – С. 128–135.

13. Цимбал С. В. Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Вікова і педагогічна психологія / Цимбал Світлана Володимирівна. – Хмельницький, 2006. – С. 123.

14. Schaeffner K. Developing Competence in LSP-Translation / K. Schaeffner // LICTRA 2001/ VII. Internationale Fachtagung zu Grundfragen der Translatologie. Translationkompetenz. – Leipzig, 2001- S. 64.

К. Н. БОРСУК, канд. психол. наук, доцент
Хмельницький національний університет, МОН України
ул. Институтская 11, г. Хмельницький, 29016, Украина
katrusyk@gmail.com

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ПЕРЕВОДЧИКА

***Аннотация.** Рассмотрена проблема определения профессиональной компетентности переводчика и ряда компетенций, входящих в ее состав. Обращено внимание на то, что профессиональная компетентность переводчика должна включать в себя такие компетенции, которые отвечают требованиям современного общества и рынка труда. Отмечено, что обучение переводчиков должно осуществляться с применением компетентностного подхода. В ходе исследования целого ряда компетенций переводчика предложено интегрированное определение профессиональной компетентности переводчика.*

Ключевые слова: переводчик, профессиональная компетентность, компетенция, компетентностный подход, интегрированное определение.

К. М. BORSUK, PhD (psychological sciences), associate professor
Khmelnyskyi National University, Ministry of Education and Science of Ukraine
11 Instytutaska Str., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine
katrusyk@gmail.com

COMPARATIVE ANALYSIS OF APPROACHES TO A MODERN TRANSLATOR'S PROFESSIONAL COMPETENCE DEFINITION

***Abstract.** The article deals with the problem of the professional translator's competence definition and a range of competencies it includes. Attention has been drawn to*

the fact that the professional competence of a translator must be composed of the competencies that meet the requirements of modern society and labour market. It has been determined that the training of translators should be carried out with the use of competence approach. In the course of researching a range of competencies the integrated definition of the professional competence has been proposed. The comparative analysis of approaches to the definition of a translator's professional competence has been done. It has been noted that the competence approach aimed at mastering the complex of competencies important for future professional activity should be applied in the process of translators' training. It has been defined that the content of the translator's professional competence should be determined on the basis of legal, regulatory, certifying, position description documents and profesiograms. It has been found out that the professional competence of a translator as a multicomponental structure includes such competencies as: linguistic, sociocultural, information technology, operational, psychological, intellectual, pragmatic, text forming, semantic, projective and the key one – translation competency. It has been stressed that defining psychological and pedagogical conditions for forming professional translator's competency in the process of studying at a higher educational establishment and working out a model of professionally important qualities and characteristics of a translator is one of the most urgent trends in the research.

Keywords: translator, professional competence, competency, competence approach, integrated definition.

Bibliography

1. Dorohov R. S. Formation of the pragmatic competence of the interpreter student : dis. ... kand. pedagog. nauk : 13.00.08 Teorija i metodika professional'nogo obrazovanija / Ruslan Sergeevich Dorohov. – Kursk, 2010. P. 117.
2. Zhukov Ju. M. Diagnosis and development of competence in communication: prakt. posob. / Zhukov Ju. M., Petrovskaja L. A., Rastjannikov P. V. – M., 1991. – P. 7.
3. Common Guidelines for language education: learning, teaching, assessment / pid nauk. red. S. Yu. Nikolaievoi. – K. : Lenvit, 2003. – C. 202.
4. Ilchenko V. V. Information and technological competence as a component of a translator's training / V. V. Ilchenko, E. V. Karpenko // Visnik KhNU im. V. N. Karazina №897. – Kharkov, 2010. – P. 181–185.
5. Komendrovskaja Ju. G. Formation of the designing competence of a translator-interpreter in the process of training : avtoreferat na soisk. nauch. stepeni kand. pedagog. nauk : spec. 13.00.08 «Teorija i metodika professional'nogo obrazovanija» / Ju. G. Komendarovskaja. – Bratsk, 2010. – P. 11.
6. Competence approach in modern education: international experience and prospects for Ukrainian: Center for Educational Policy : [kol. monohr.] / [Bibik N. M., Vashchenko L. S., Lokshyna O. I. ta in.]; pid zah. red. O. V. Ovcharuk. – K. : K.I.S., 2004. – P. 34–49.
7. Maslov V. Conceptual foundations of designing the indicative content standards of specialists' competencies [Electronic resource] / V. Maslov // Elektronne naukovie fakhove vydannia «Osvitlohichniy dyskurs». – 2011. – № 2 (4). – Mode of access: <http://innovations.kmpu.edu.ua/ENFV/2011_2/11mvizkf.pdf>.
8. Medetova M. E Formation of the future translator's intercultural competence / M. E. Medetova // tezisy Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konf. «Nanotehnologii v

lingvistike i lingvodidaktike: mif ili real'nost'? Opyt sozdanija obshhego obrazovatel'nogo prostranstva stran SNG», (Moskva, 14-16 nojabrja, 2007 g.). – M., 2007. – P. 23–24.

9. Minyan-Beloruhev R. K. How to become a translator? / R. K. Minyan-Beloruhev. – M. : Gotika, 2000. – P. 11.

10. Filonova E. A. Psychological conditions of forming linguistic thinking : dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.07. Vozrastnaja i pedagogicheskaja psihologija / Filonova Elena Aleksandrovna. – M., 2002. – P. 46–48.

11. Hutorskoj A. V. Key competencies as a component of student-centered educational paradigm / A. V. Hutorskoj // Nar. obrazovanie. – 2003. – № 2. – S. 58–64.

12. Cviling M. Ja. Requirements for interpreter's personality and problems of professional training / M. Ja. Cviling // Perevod i lingvistika teksta : sb. st. – M., 1994. – P. 128–135.

13. Tsymbal S. V. Psychological peculiarities of specialists' professional competence forming by means of a foreign language : dys. ... kand. psykol. nauk : 19.00.07. Vikova i pedahohichna psykolohiia / Tsymbal Svitlana Volodymyrivna. – Khmelnytskyi, 2006. – P. 123.

14. Schaeffner K. Developing Competence in LSP-Translation / K. Schaeffner // LICTRA 2001/ VII. Internationale Fachtagung zu Grundfragen der Translatologie. Translationkompetenz. – Leipzig, 2001- P. 64.